

C. TÓTH NORBERT
Nádorváltás 1458-ban
Mátyás király első országgyűlésének időpontja

Mint az *köztudott*, Mátyás király 1458 júliusának végén az 1447. szeptemberi országgyűlésen a rendek által megválasztott¹ Garai Lászlót *leváltotta* a nádorságról és helyére Gúti Ország Mihályt *nevezte ki*. Az ekkor történt eseményeket már többen, több helyen leírták, illetve minősítették. Fraknoi Vilmos a nádori hivattal foglalkozó munkájában a nádorváltás ügyében azt írta, hogy ámbár Mátyás király 1458. évi törvényének első cikkelyében² megerősítette Albert király törvényeit, „azonban azokat úgy látszik uralkodása első felében nem igen tartotta meg, a nádor választása és elmozdításában meglehetősen önkényesen járván el”.³ Szekfű Gyula pedig így fogalmazott: „Úgy látszik mindjárt ez országgyűlés alatt vagy utána letette Garai Lászlót a nádorságból, s helyére Hunyadi János régi hívét, Gúti Ország Mihályt nevezte ki. A három hatalmas: Szilágyi, Garai és Újlaki erre Garai egy várában egymás támogatására szövetséget kötött.”⁴ Eckhart Ferenc a következőket vetette papírra: „Mátyás azonban országgyűlés nélkül, a régi módon tette meg nádorrá egyik bizalmasát, megfosztván méltóságától az országgyűlés megválasztottját.”⁵ Az új király által 1458 nyarán tartott országgyűlésen az uralkodó valóban megerősítette Albert király 1439. évi törvényét, amelynek elhíresült 2. cikkelye szól a nádorok országgyűlésen történő megválasztásáról. E cikkely a mértékadó szakirodalom szerint különösen azért fontos, mert ez az első eset, amikor törvényben fektették le a tisztség betöltésének módját, illetve e törvényekben szerepelnek először, még

ha általánosságban is, a nádor tisztségéből fakadó feladatai.⁶ A király és a rendek a következő módon fogalmazták meg a tisztség betöltésénél követendő eljárást: „...minthogy a nádor az országlakosok részéről az országlakosoknak törvényt és igazságot szolgáltathat s kötelessége is ezt tenni: azért az ország nádorát, így kívánván ezt az ország régi szokása, a királyi felség a főpapoknak, báróknak és az ország nemeseinek tanácsára velük egyetértőleg válaszsza ki.”⁷ Albert király törvényének megerősítésével Mátyás király tulajdonképpen vállalta, hogy a nádort ezentúl országgyűlésen fogja a rendekkel együtt megválasztani. Nézzük meg mindezek fényében, hogy valóban joggal rótták-e fel a történészek a királynak e cikkely mellőzését az új nádor kinevezésekor. Mert mi is történt 1458 júliusának végén?

Mint azt tudjuk, július 26-án a Garaiak várában, Simontornyán a házigazda nádor, Szilágyi Mihály kormányzó és Újlaki Miklós erdélyi vajda tulajdonképpen véd- és dacsövetséget kötöttek Mátyás ellenében.⁸ A rákövetkező napról ismeretes a király azon oklevele, amelyben Gúti Ország Mihály immár Magyarország nádoraként szerepel.⁹ Kérdés, mikor történhetett a nádorváltás? Legkézenfekvőbb megoldásként az kínálkozik, hogy vagy július 26-án este, vagy másnap délelőtt, miután Mátyás értesült az ellene szövődő szövetségről¹⁰ és első felindulásában leváltotta az abban részes Garait, majd kedvelt és akkor folyamatosan mellette tartózkodó ajtónállómesterét, Gúti Országot nevezte ki. A legegyszerűbb magyarázat álta-

¹ *Mályusz Elemér*: A magyar rendi állam Hunyadi korában. I–II. Századok, 91 (1957) 46–123., 529–602.; 90.

² *Decreta Regni Hungariae 1458–1490*. (Francisci Döry collectionem manuscriptam additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke.) Bp., 1989. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 19.) (a továbbiakban: DRH) 91.

³ *Frankl Vilmos*: A nádori és országbírói hivatal eredete és hatáskörének történeti kifejlődése. Pesten, 1863. 118. – Az 1. jegyzetben idézett oklevél eredetijére nem sikerült ráakadnunk. Vö. a 116. oldal * jegyzetéről írtakkal. – Hasonló véleményen volt 1890-ben is (*Fraknoi Vilmos*: Hunyadi Mátyás király 1440–1490. (Magyar Történeti Életrajzok, VI. évf. 2. füzet.) Bp., 1890. 89. 3. jegyzet).

⁴ *Szekfű Gyula*: A magyar renaissance-állam. In: *Hóman Bálint–Szekfű Gyula*: Magyar Történet II. k. Bp., 1936. 3470.

⁵ *Eckhart Ferenc*: Magyar alkotmány- és jogtörténet. Bp., 1946. 106.

⁶ Vö. *Hóman Bálint*: A nagybirtok uralma. In: *Hóman B.–Szekfű Gy.*: Magyar Történet i. m. 405.; *Eckhart F.*: i. m. 106.; *Engel Pál*: Szent István birodalma. Bp., 2001. (História Könyvtár, Monográfiák 17.) 234.

⁷ *Corpus Juris Hungarici*. Magyar Törvénytar I. k. 1000–1526. évi törvénycikkek. (Fordították és jegyzetekkel ellátták Nagy Gyula, Kolosvári Sándor és Óvári Kelemen, magyarázatokkal és utalásokkal ellátta Márkus Dezső.) Budapest, 1899. I. 281. – Hasonló fordítása: *Frankl V.*: i. m. 117–118. – Az 1439. évi törvény máig ható értelmezésére ld. *Mályusz E.*: i. m. 47–51. – Ezzel az értelmezéssel szemben ld. *C. Tóth Norbert*: Az ország nádora. In: *Középkortörténeti tanulmányok 7.* (Szerk. Kiss P. Attila–Vida Beáta) Szeged, 2011. s. a.

⁸ *Teleki József*: A Hunyadiak kora Magyarországon. I–XII. Pest, 1852–1857.; X. k. 593. – *Kubinyi András*: Mátyás király. Bp., 2001. (Tudomány–Egyetem) 48.

⁹ *Fraknoi V.*: Hunyadi Mátyás i. m. 89. (DL 12 901.)

¹⁰ Az biztos, hogy augusztus 1-jén már tudták Budán. *Fraknoi V.*: Hunyadi Mátyás i. m. 92.

lában igaznak is szokott bizonyulni, ám ez esetben a valóság ettől, ha nem is sokkal, de eltér.

1458-ban két országgyűlést is tartottak, az elsőt januárban, még Szilágyi Mihály vezetésével, a másodikat nyáron, Mátyás elnökletével, mindkettőt Pesten. Az előbbin Mátyást királlyá választották, míg Szilágyi Mihály a kormányzói posztot szerezte meg magának. Az utóbbi országgyűlésen minden főpap, főúr és előkelő köteles volt megjelenni, mivel a király az országgyűléstől hűségeskü letételét követelte meg. Ráadásul a diétán jelenlévők azt is elhatározták, hogy a távolmaradó megyebeli nemességgel is letéttetik az esküt.¹¹ Az ekkor hozott dekrétumot, amelyből a hűségesküre vonatkozó rész hiányzik, a törvények kritikai kiadásában egy kikövetkeztetett, június 8-i dátum alatt közölték.¹² Bennünket most ez azért érint, mert Kubinyi András a királyról írt monográfiájában éppen a törvény keltezése alapján rekonstruálta úgy az eseményeket, hogy Mátyás május végére hívta össze az országgyűlést, amelynek végzéseit aztán június 8-án szentesítette. Szilágyi Garai nádorral és Újlaki vajdával a király ellenében emiatt kötött szövetséget, végül a király erre válaszul váltotta le Garait és nevezte ki Gúti Országot nádorrá.¹³ (Fraknói Vilmos monográfiájában a különbség csak annyi, hogy ő inkább július elejére tette az országgyűlést, de az ok-okozati viszonyt hasonlóan írta le. Ráadásul nem ismert Garai László által nádorként kibocsátott oklevelet.)¹⁴ Adataink azonban nem támogatják az előbb vázolt események fentebb leírt menetrendjét.

Az országgyűlés május végi–június eleji megrendezése mellett két levél szól, a törvények kritikai kiadása mindkettőt idézte is.¹⁵ Az egyiket Bátmonostori Töttös Lászlónak címezték 1458. május 5-én, amelyben a király közölte a címmel, hogy mivel Szilágyi Mihály kormányzó az Alsó Részeken a török ellen háborúzik, a főpapok, bárók és országlakosok tanácsára úgy döntött, hogy a György-napra meghirdetett országgyűlést pünkösdi nyolcadik napjára (május 28.) halasztja. Meghagyta tehát Töttös Lászlónak, hogy azon a legutóbbi pesti országgyűlésen megszabott büntetés terhe alatt (*sub penis in decreto Pestiensis novissime edito contentis*) mindenképpen jelenjen meg.¹⁶ Az idézett törvényt még Szilágyi kormányzó vezetésével hozták az év elején, és ennek 13. cikkelye szerint az országlakosoknak és minden birtokosnak kötelező fejenként megjelennie a pünkösdi ünnepén Pesten tartandó országgyűlésen, és aki ezt elfogadható indok nélkül elmulasztja, annak a kormányzó vagy a király lefoglalja birtokait.¹⁷ Hasonló levelet küldetett a király május 12-én Bártfának is: ebben meg-

hagyta nekik, hogy küldjék el teljhatalommal felruházott követeket pünkösdi nyolcadik napjára a Pesten akkor tartandó országgyűlésre.¹⁸ A diétát a jelek szerint mégsem akkor tartották meg.¹⁹ Az első, gyanúra okot adó információt Pozsony város követeinek Budán, július 23-án kelt leveléből nyerhetjük. (Már önmagában figyelemreméltó, hogy egy város követei Budán tartózkodnak.)²⁰ A pozsonyiak levelükben városuk elintézendő és már elintézett ügyei mellett számunkra különös értékkel bíró híreket is megosztottak polgártársaikkal. Eszerint nem tudják, hogy a kormányzó, a nádor és Miklós vajda eljönnek-e Budára, most ugyanis más urakkal együtt egy – számunkra egyelőre azonosíthatatlan nevű – településen vannak.²¹ Majd alább így folytatják: az a hír járja, hogy a kormányzó Fehérváron találkozik a nádorral és Miklós vajdával, de a következő napon Pálóci László országbíró és Salánki Ágoston²² győri püspök és négyen a nemességből (*aus der Lantschafft*)²³ utánuk mennek.²⁴ Arról is beszámoltak, hogy az urak a tanácskozásokon nincsenek egységes állásponton, de másnap talán egy határozatot (esetleg törvényt?) fognak hozni, amelynek másolatát magukkal fogják vinni.²⁵

A követek jelentése alapján a következő megállapításokat tehetjük: 1.) a tanácskozások július 23-án viták közepette már zajlottak. 2.) Szilágyi Mihály, Garai László és Újlaki Miklós szervezkedéséről, noha annak pontos helyét nem ismerték, már mindenki tudott Budán és Pesten. 3.) Azt is tudták, hogy a három főúr nem fog megjelenni az országgyűlésen. 4.) Az országgyűlést, noha már a főpapok, bárók és a nemesség is megjelent, még nem nyitották meg. 5.) Ennek ellenére valamilyen határozatot (*dekret*) készültek kibocsátani. 6.) A már folyó előzetes tanácskozáson résztvevők követeket kívántak küldeni az összeesküvőkhöz. 7.) Az országgyűlést valószínűleg Jakab-napra hívták össze.

¹¹ Vö. DF 218 861. (Zágráb megyének), Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. (Szerk. Nagy Imre–Nagy Iván–Véghely Dezső–Kammerer Ernő–Döry Ferenc–Lukcsics Pál.) I–XII. Bp., 1871–1931. (a továbbiakban Zichy) XII. k. 256–257. (Szabolcs megyének).

¹² DRH 1458–1490. 88–120. – Fraknói Vilmos azt írta Thomasi velencei követ jelentésére hivatkozva, hogy az országgyűlés július első felében volt. *Fraknói V.*: Hunyadi Mátyás i. m. 88.

¹³ *Kubinyi A.*: i. m. 48.

¹⁴ *Fraknói V.*: Hunyadi Mátyás i. m. 89–90.

¹⁵ DRH 1458–1490. 88.

¹⁶ Zichy X. k. 9.

¹⁷ DRH 1458–1490. 86.

¹⁸ *Vestigia comitorum apud Hungaros ab exordio regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum. I.* (Edidit Martinus Georgius Kovachich.) Budaë, 1790. 297. – Bártfa szabad királyi város levéltára 1319–1526. I. k. 1319-től 1501-ig. (Összeállította: Iványi Béla.) Bp., 1910. (a továbbiakban: Bártfa) 158/1011., május 13-i kelettel, de eredetije nincsen meg.

¹⁹ Mátyás király május 28-tól augusztus 25-ig, rövid megszakítással kimutatható Budán. *Horváth Richárd*: Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490) Bp., 2011. (História Könyvtár, Koronológiai, Adattárak 12. – Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 2.) 63.

²⁰ DL 44 880. (A levél értelmezésében Skorka Renáta volt segítségemre, amit ezúton is köszönök Neki.)

²¹ „...das wir nicht versten, das der Gubernatur Harkom noch der grass Graf und Niclas weyda und eulich ander Herren und sy sein pey einander zum Korusch.”

²² Életére ld. *Nemes Gábor*: Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától a győri püspöki székhöz. *Levéltári Közlemények*, 80 (2009) 3–29.

²³ Vö. *Mályus: E.*: i. m. 544.

²⁴ DL 44 880. „Item man sagt das der Gubernatur sey gen Weissenburg und daselbs sullen der grass Graf und der Niclas Weyda zueinander kommen und als morgen sol de Paloczcy Lassla und der Pischhof von Rab undvir aus der Lantschafft nach in zieleum.”

²⁵ DL 44 880. „...auch ist zunesten das die Herren nicht all ein geuallen haben an der Betrachtung und als morgen wellen sy machen ein dekret, des well wir ein abgeschrift zu wegen pringen.”

Okleveles adataink alapján is bizonyítható, hogy az ország főpapjai²⁶ és bárói²⁷ közül sokan megjelentek július folyamán a fővárosban,²⁸ és mivel immáron tudjuk, hogy az országgyűlést ekkor rendezték, korántsem meglepő, hogy több város küldöttsége is éppen ekkor érkezett Budára, megerősítendő bizonyos kiváltságleveleiket a királlyal.²⁹

A Jakab-napra összehívott országgyűlés mellett további érveket is csatorba állíthatunk. Valamikor július utolsó hetében Csicseri Ormos Mihály és Csicseri Zsigmond fia, András³⁰ panaszt tettek a királyi személyes, illetve a nádori és az országbírói jelenlétén Ónodi Cudar Jakab különböző, birtokaikon elkövetett pusztításairól. Mindhárom bíróság elrendelte a vizsgálatot, amelyre Jakab-nap utáni pénteken (július 28.), a Pesten folyó országgyűlésen került sor (*feria sexta proxima post festum Beati Iacobi apostoli proxime preteritum in civitate nostra Pestiensis, in congregatione generali*).³¹ A következő, sokatmondó adatunkat, noha évtizedek óta ismert, mégsem illesztette be senki a kronológiailag megfelelő helyre. 1458. július végén „nagyüzem” volt a királyi kancellárián, mivel az akkor zajló országgyűlésen meghozott döntés alapján körlevelet intéztek az ország megyéihez. A körlevél két fennmaradt példánya szerint a király az akkor Pesten zajló országgyűlésen a vele lévő főpapokkal, bárókkal és országlakosokkal együtt elhatározta, hogy ők mint jelenlevők, illetve azok, akiket a király az országgyűlésen való megjelenés alól felmentett vagy más akadályoztatás miatt nem tudtak eljönni (*Decrevimus stabiliter unacum prelatibus, baronibus et universis fidelibus regnicolis nostris, qui in hac presenti congregatione Pestiensis nobiscum convenerant, ut tam ipsi tamquam presentes, quam et hii, qui per nostram maiestatem ab eadem congregatione sunt supportati aut aliunde prepediti ad eandem convenire nequiverunt*), egyaránt tegyék le ugyanazt a hűség esküt, amelyet a jelenlevők már letettek (*ydempnitatem forme iuramenti in observanda et facienda nobis fidelitate simul omnes servarent, prout id hii, qui nobiscum erant, etiam fecerunt*).³² A parancslevél két példányban maradt fenn, Szabolcs megye nemeseinek a váradi, a Zágráb megyeieknek pedig a császári káptalan tanúbizonyossága jelenlétében kellett az esküt letenniük. Az eskü szövegét magában foglaló megyei okleveleket, mint a király leveléből kiderül, Vetési Albert veszprémi püspök, titkos kancellárnak kellett elküldeni.³³ Nehéz megszabadulnunk attól a gondolat-

tól, hogy a pozsonyiai levelében emlegetett, még az országgyűlés megkezdése előtt kiadandó határozat e hűség eskü lehetett. Ezt erősítheti bennünk az is, hogy mindenki tudott a „hármak” összeesküvéséről, így a királynak e határozat elfogadtatásával máris indoka lett azok leváltására, akik nem tették le az esküt, vagy elfogadható ok nélkül nem jelentek meg az országgyűlésen hűségük kinyilvánítására.

Visszatérve most már a nádorváltásra, úgy hiszem, az már nem kérdés, hogy Garai László leváltása és Ország Mihály kinevezése az országgyűlésen történt, de az még igen, hogy mikor. Több adatunk is van ugyanebből az időszakból arra, hogy nem ez volt az egyetlen méltóságviselő csere: így tudjuk, hogy az ekkor már tavasz óta³⁴ üresedésben lévő tárnokmesteri tisztséget július 21-én – vagy előtte egy-két nappal – az uralkodó Györgyi Bodó Gergelynek adta a szokásos bírói joghatósággal (*officium magistris thavernicatus nostri regii cum sua solita iurisdictione durante nostro beneplacito ... pro honore duximus conferendum*).³⁵ (Az újdonsült tárnokmester július 28-án Pozsonynak,³⁶ augusztus 1-jén pedig Bártfának írt, hogy Jakab-nap nyolcadára küldjék el két vagy három megbízottjukat a tárnoki székre.)³⁷ Közvetve értesülünk egy másik váltásról is: Cudar Simon július 11-én, Kurimán kelt levelében még királyi pohárnokmesteri címmel illette magát,³⁸ míg Mátyás király július 25-i okleveleiben már az ajtónállómesteri méltóságot viselte.³⁹ Ebből az adatból viszont további hasznos információhoz juthatunk, hiszen a pohárnokmesterséget valaki megkapta, míg az ajtónállómesterséget viszont valakitől elvették. Nos, a pohárnokmesterséget a jelek szerint Várdai Aladár már ekkor megkaphatta, noha erről adatunk csak december 27-ről van.⁴⁰ Ugyanakkor az ajtónállómesteri címet 1453 óta nem más, mint Gúti Ország Mihály viselte, e tisztségben utolsó említését 1458. június 26-ról ismerjük.⁴¹ Mivel utóda, Cudar Simon július 25-én már szerepel ajtónállómesterként, így nem igazán gondolhatunk másra, mint hogy Ország Mihály is hamarabb nyerte el a nádori tiszteletet. Ugyanide kapcsolhatjuk a kincstartói tisztség betöltésének kérdését is: Turóci Benedek 1457. július 14-én szerepel utoljára e tisztségben, utódja Laki Tűz János volt, ám róla csak annyit tudunk, hogy valamikor 1458 folyamán kincstartó volt. Az őt követő Szapolyai Imre 1459. május 25-én szerepel e tisztségben először.⁴² A fentebbiek alapján könnyen elképzelhető, hogy a kincstartói tisztségben a pesti országgyűlésen történt a váltás Tűz János és Szapolyai Imre között.

²⁶ Salánki Ágoston győri püspök (aug. 2.: episcopo Iauriensis referente, DF 269 432.; aug. 3.: relatio domini Augustini episcopi Iauriensis, DF 269 432.) és Várdai István kalocsai érsek (júl. 30.: Zichy X. k. 22–25.)

²⁷ Cudar Simon (júl. 20.: DL 15 266.; júl. 25.: DF 222 707., 274 632.), Gúti Ország Mihály (júl. 27.: DL 12 901.), Csáki Ferenc (aug. 1.: DL 71 493.)

²⁸ Általánosságban Mátyás király júl. 24-i oklevelében *nobis ac prelatibus et baronibus nostris* tett panaszt László tihanyi apát : DF 201 352.

²⁹ Júl. 25.: Rosd-szigeti bulgárok, DL 107 262.; júl. 28.: Déva város (DL 30 446., p. 2–3.).

³⁰ 1458: kancelláriai notarius, DL 31 684.

³¹ DL 31 689–31 691.

³² Zichy XII. k. 257. Szabolcs megyének szóló példány. Ennek hiányait a Zágráb megyéhez szóló, azonos szövegű példányból pótoltam: DF 218 861.

³³ Uo.

³⁴ Perényi János utoljára február végén szerepel oklevélben. Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Bp., 1996. (História Könyvtár, Kronológiák, Adattárak 5.) II. k. 189.

³⁵ DF 213 721. (Bártfa 160/1022., júl. 11-i kelettel.)

³⁶ DF 240 420.

³⁷ DF 213 724. (Bártfa 160/1025., júl. 31-i kelettel.)

³⁸ DF 213 720. (Bártfa 160/1021.)

³⁹ DF 222 707., 274 632.

⁴⁰ DL 88 333.

⁴¹ Engel P.: Archontológia i. m. I. k. 51.

⁴² Részletesen ld. C. Tóth Norbert: Egy szabolcsi összeírás margójára. Adatok az 1458–1459-es évek politikatörténetéhez. *Szabolcs-szatmár-beregi Szemle*, 45 (2010) Melléklet 1–16.; 5–6.

A pesti országgyűlés végét – már amennyiben elfogadjuk, hogy a diétát Jakab napján nyitották meg – egyértelműen megadja a határozatok szentesítésének napja, amely az országgyűlés 12. napján, azaz augusztus 5-én történt.⁴³ Ezt a dátumot támogatja Pálóci László országbíró 1458. augusztus 7-én kibocsátott privilégiuma is, amely szerint a peres felek augusztus 4-én Budán akkor jelentek meg előtte, amikor a bárókkal és az ország nemeseivel együtt (*nobis feria sexta proxima ante festum Beate Marie Virginis de Nive unacum baronibus et regni nobilibus hic Bude existentibus*) volt.⁴⁴ Hasonlóképpen az országgyűlés augusztus eleji berekesztésére utal Mátyásnak 1458. augusztus 8-án, Tordai András részére kibocsátott oklevele, amelyben a kedvezményezett felmentést kapott a katonai szolgálat alól, mivel a legutóbbi pesti országgyűlés határozata (27. tc.⁴⁵) szerint beválasztották azon hat derek ember közé, akik a rendes bírákat segítik munkájukban.⁴⁶

A fentiek alapján nagy biztonsággal állíthatjuk tehát, hogy a nyári pesti országgyűlést július 25-e és augusztus 5-e között tartották, s azon – amellet, hogy különféle határozatokat hoztak – tárgyunk szempontjából is fontos dologban döntöttek: mindenkinek esküét kellett tennie a király iránti hűségéről. Tették ezt annak tudatában, hogy a kormányzó, a nádor és az erdélyi vajda „rosszban sántikál”: július 26-án, miközben az országgyűlés már zajlott, Simontornyan voltak. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy Garai László július 13-án még Siklóson,⁴⁷ Szilágyi Mihály kormányzó július 21-én pedig Szigetfőn⁴⁸ – azaz, ha akarom, éppen útban Simontornya felé –, tartózkodott, akkor akár arra is gondolhatunk, hogy a hűségeskü letételének ötlete ezekből az információkból származott.

Összegezve tehát a nádorváltásról szerzett ismereteket, azt mondhatjuk, hogy Garai László nádor, mivel nem vett részt az országgyűlésen, nem tette le a hűségeskü, így felségservést követett el, ezáltal elvesztette tisztségét.⁴⁹ Gúti Ország Mihályt pedig – az eddigi álláspontokkal ellentétben – országgyűlésen történt választás és királyi kinevezés útján nyerte el méltóságát.⁵⁰ Nem járt jobban Szilágyi Mihály sem, akit alig

⁴³ Amennyiben feltevésünk helyes, úgy a kritikai kiadásban (DRH 1458–1490. 88.) a jún. 8-i kelet is módosítandó az aug. 5-i dátumra.

⁴⁴ DL 38 162.

⁴⁵ DRH 1458–1490. 98.

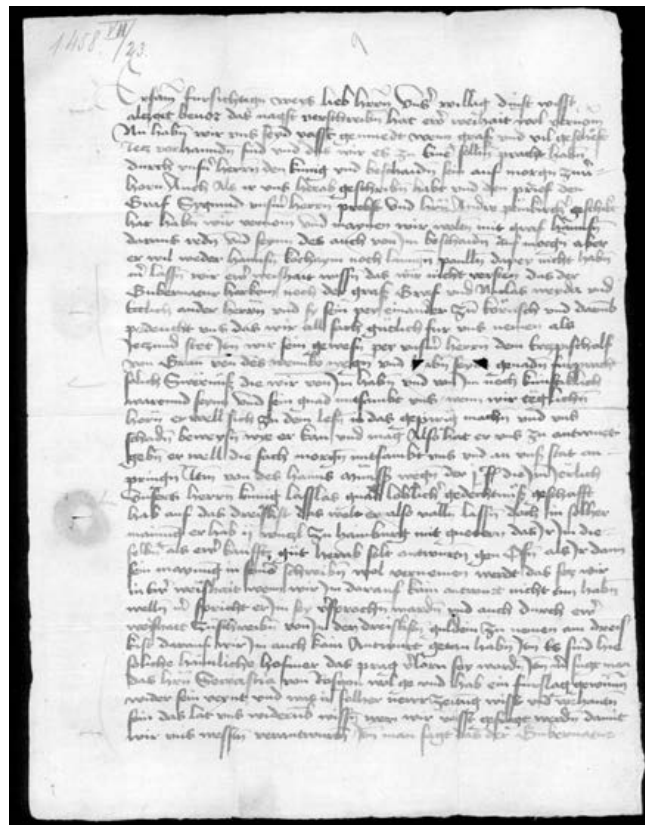
⁴⁶ DL 28 265. – Idézi *Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971. 247. 11. jegyzet.

⁴⁷ DL 93 286.

⁴⁸ DF 245 315.

⁴⁹ Kísértetiesen hasonló eset történt 1402 szeptemberében a pozsonyi országgyűlésen, ahol a hivatalban lévő Bebek Detre nádor leváltása és Garai Miklós nádorrá választása történt.

⁵⁰ Ennek lecsapódása az oklevelekben meglehetősen érdekes. Ország Mihály 1461. György-nap nyolcadán kiadott bírói intézkedésében (DL 29 779., alulról 28–26. sorok) a következőket találjuk: „A quibus quidem octavis festi Beati Iacobi apostoli, dum ipsa instrumentalis exhibitio partes inter predictas primo seriebus litterarum dicti domini Laurentii palatini et tandem ipso decesso honore palatinatus per regiam clementiam Ladislao de Gara litterarum suarum prorogatoriarum ventilata, interim dicto honore palatinatus a prefato Ladislao per regiam clementiam ablato nobisque in eundem honorem palatinatus sublimantibus nostrarum litterarum...” Mint az látható, az oklevél leírása szerint mindegyik nádorváltás királyi kegy révén (*per regiam clementiam*) történt, jóllehet Garai László nádorrá választásánál a királynak semmilyen szerepe nem volt. Az egyetlen eset ismereteim szerint, amikor feltűntették a rendek részvételét is a nádor

MOL DL 44 880.

két héten belül (augusztus 8.) fosztottak meg kormányzóságától.⁵¹ A harmadik összeesküvő, Újlaki Miklós erdélyi vajda, ha nem is veszítette el minden tisztségét, de – meglehetősen zavaros adataink ellenére is – úgy tűnik, hogy az erdélyi vajdaságot Mátyás – legalábbis névleg – elvette tőle, és helyére Rozgonyi Sebestyént nevezte ki (első említése szeptember 9.).⁵²

kinevezésében, Zsámboki Miklós újdonsült nádor 1342. december 22-i oklevelében található: „...[eodem domino Willermo palatino migrato ab hac luce] ad nostram, quem regia benignitas de prelatorum et baronum ac regni sui nobilium unanimi consilio divina nobis favente clementia ipsius palatinatus honore decorarat, accedentes praesentiam...” DL 3537., 59–60. sor. A szöveg [] jelek közötti része *Frankl V.*: i. m. 117. 4. jegyzetéből pótolva, aki a jelek szerint még az ép példányt látta. – Regesztája: Anjoukori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia 1301–1387. XXVI. köt. (1342) Szerk. Piti Ferenc. Bp.–Szeged, 2007. 664. sz. (a vonatkozó rész a 441. oldal közepén található.) Ld. erre C. Tóth N.: Az ország nádora i. m.

⁵¹ *Frankl V.*: Hunyadi Mátyás i. m. 94.

⁵² *Stephanus Kaprinai*: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad regis Hungariae I–II. Vindobonae, 1767–1771.; II. k. 536–537. (Az adatot Horváth Richárdnak köszönöm.)